

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ

ДЕМ'ЯНЕНКО Олена Олександрівна

УДК 371.21: 821.1

**СИСТЕМА ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ УЧНІВ 5–8 КЛАСІВ**

13.00.02 – теорія і методика навчання
(зарубіжна література)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Ісаєва Олена Олександрівна,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри методики викладання російської мови та світової літератури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Градовський Анатолій Володимирович,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького, професор кафедри
української літератури і компаративістики;

кандидат педагогічних наук, доцент
Куцевол Ольга Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського, доцент кафедри
методики викладання філологічних дисциплін.

Провідна установа: Луганський державний педагогічний університет імені Т. Шевченка,
кафедра української літератури, Міністерство освіти і науки, м.
Луганськ.

Захист відбудеться “11” квітня 2007 р. о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
К 26.452.02 в Інституті педагогіки АПН України
за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-д.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій частині Інституту педагогіки АПН України.
Автореферат розіслано “ 3” березня 2007 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Т. Шелехова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Удосконалення системи загальної середньої освіти України спрямоване на формування творчої особистості, здатної вирішувати завдання у нестандартних умовах, гнучко і самостійно використовувати здобуті знання. Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті¹, Концепцією загальної середньої освіти (12-річна школа)² визначено основні завдання сучасної школи – формування творчої особистості, здатної до самореалізації, забезпечення умов для розвитку особистісних якостей школяра на основі знань з урахуванням його вікових та індивідуально-типологічних особливостей.

Вагоме значення для вирішення окреслених соціальних завдань відводиться літературній освіті школярів, зокрема зарубіжній літературі. Саме завдяки вивченню рідної та світової літератур відбувається залучення молоді до скарбів національного й світового красного письменства, розвиток і формування особистісних орієнтирів школярів, розуміння національної своєрідності культур і загальнолюдських культурних цінностей.

Проблема творчості у різних аспектах її дослідження є пріоритетною в багатьох науках – філософії, культурології, соціології, психології, педагогіці тощо. Особливої актуальності вона набула в останні десятиліття XX – на початку XXI століть. Аналіз наукових праць з філософії (дослідження І.Бичка, А.Чанишева, Б.Новікова, Н.Гінділіса та інших), із психології та педагогіки (праці В.Дружиніна, В.Роменця, В.Оконя, І.Лернера, В.Андрєєва, О.Матюшкіна, А.Умана, В.Рибалки, В.Паламарчук, Л.Момот, Л.Шелестової та інших) дає змогу стверджувати, що організація навчально-творчої діяльності є однією з актуальних проблем сучасної шкільної освіти і має стати джерелом інноваційних освітніх процесів.

У сучасних працях з філософії освіти і дидактики (І.Бех, І.Зязюн, А.Хуторської, С.Гончаренко та інші) вагомим є твердження про *важливість системного дослідження конкретних форм*, у яких реалізується зміст освіти. Адже зміст навчання передається учневі у вигляді відповідних завдань, метою яких є розвиток школяра. Це положення логічно пов'язане з ідеєю систематичного використання різноманітних творчих завдань у процесі здобуття школярами досвіду творчої навчальної діяльності й з метою визначення їхнього рівня навчальних досягнень із зарубіжної літератури.

Не менш важливими є проблеми визначення сутності та специфіки творчих навчальних завдань, їх класифікації у методиці викладання зарубіжної літератури, систематизації й практичного застосування з метою літературного розвитку школярів, осмислення і розмежування понять "евристичне, проблемне, творче завдання". Окремі аспекти цієї проблеми були предметом

¹ Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4-6.

² Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Початкова школа. – 2002. – №№ 2,3.

розгляду в історії методичної науки (В.Стоюнін, В.Водовозов, М.Рибникова, Т.Бугайко та Ф.Бугайко, В.Голубков та інші) і в дослідженнях сучасних учених (Є.Колокольцев, Л.Каменецька, Є.Квятковський, С.Громцева, В.Маранцман, О.Бандура, Л.Сімакова, Є.Пасічник, Л.Мірошниченко, В.Цимбалюк, О.Ядровська, О.Ісаєва та інші). Разом із тим проблема представленого дисертаційного дослідження цілісно не розглядалася вченими-методистами. Недостатня розробленість даного питання в педагогічній науці викликає значні труднощі у шкільній практиці. Актуальність і важливість окресленої проблеми, її суспільно-виховне значення, аналіз освітніх завдань зарубіжної літератури як навчального предмета для успішного розв'язання досліджуваної проблеми обумовили тему дисертаційної роботи: **"Система творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури учнів 5—8 класів"**.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ імені М.П.Драгоманова з теми "Зміст освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителів".

Об'єкт дослідження – процес вивчення зарубіжної літератури у 5-8 класах загальноосвітніх навчальних закладів.

Предмет дослідження – система творчих завдань, спрямована на підвищення ефективності організації навчально-виховної роботи з предмета.

Мета дослідження – виявити специфіку навчально-творчих завдань з літератури; розробити методичну систему їх використання у процесі вивчення зарубіжної літератури; теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити методику впровадження системи творчих завдань у практику вивчення предмета учнями 5-8 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

В основу дослідження покладено робочу **гіпотезу**: використання системи навчально-творчих завдань сприятиме підвищенню ефективності вивчення навчального предмета, вдосконаленню літературної освіти школярів за умов, якщо:

- використання творчих завдань у процесі вивчення зарубіжної літератури матиме системний і систематичний характер;
- системна організація типів, видів і форм навчально-творчих завдань ґрунтуватиметься на ідеях комплексного розвитку творчої уяви, фантазії, критичного мислення, залучення життєвого й навчального досвіду учнів до вирішення проблемних і творчих ситуацій на заняттях;
- процес здобуття знань, набуття вмінь матиме творчо-практичний характер, що сприятиме розвитку навичок самостійної творчої діяльності учнів, здатності до рефлексії мислення;
- у процесі навчання буде створено атмосферу творчої співпраці вчителя та учня,

сприятливу для навчально-творчої діяльності школярів;

– постійно реалізуватиметься ситуація вільного вибору виду й кількості завдань учителем і учнями залежно від інтересів, навчальних можливостей, індивідуально-типологічних особливостей учнів.

Мета і гіпотеза дослідження потребували розв’язання наступних завдань:

– здійснити науково-теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, вивчити її стан у практиці викладання зарубіжної літератури;

– виявити психолого-педагогічні особливості, що впливають на ефективність інтелектуально-творчого, а в його контексті – літературного розвитку учнів середніх класів;

– розробити і науково обґрунтувати систему навчально-творчих завдань із зарубіжної літератури для учнів 5-8 класів і методику їх використання;

– перевірити ефективність створеної системи, її психолого-педагогічне і методичне забезпечення на практиці.

Методологічну основу дослідження становить теорія наукового пізнання; положення про діалектичну природу творчості; філософські, психолого-педагогічні й методичні ідеї про формування і розвиток творчої особистості у навчанні; концептуальні ідеї особистісно зорієнтованого навчання; суспільні тенденції модернізації освіти в Україні; дослідження специфіки психічного розвитку особистості підлітка та особливостей організації навчально-творчої діяльності школярів цього віку; психолого-педагогічні дослідження навчальних завдань; методичні дослідження впливу літератури на розвиток здібностей школярів підліткового віку.

Для розв’язання поставлених завдань використовувалися такі **методи**:

– *теоретичні*: вивчення і теоретичний аналіз праць із філософії, психології, історії педагогіки й дидактики, методики зарубіжної, української та російської літератур із теми дослідження з метою визначення мети, предмета, гіпотези, завдань роботи, змістового представлення її результатів і висновків;

– *емпіричні*: педагогічне спостереження та аналіз уроків, бесіди з учителями літератури, учнями, анкетування, інтерв'ювання, аналіз усних і письмових робіт учнів, вивчення шкільної документації; *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний); *статистична обробка даних*, у ході яких перевірялась ефективність розробленої методики.

Експериментальна база. Результати дослідження впроваджено в процес вивчення зарубіжної літератури Соловіївської ЗОШ I-III ст. Брусилівського району Житомирської області (довідка № 98 від 07.10.2005 р.), Тепеницької ЗОШ I-III ст. Олевського району Житомирської області (довідка № 87 від 10.10.2004 р.), СЗОШ I-III ст. № 9 з поглибленим вивченням англійської мови м. Білої Церкви Київської області (довідка № 293 від 16.09.2004 р.), Великоберезнянської

ЗОШ I-III ст. Таращанського району Київської області (довідка № 300 від 13.12.2004 р.), Щасливського НВК Бориспільського району Київської області (довідка № 411 від 23.09.2004 р.), СЗОШ I-III ст. № 5 з поглибленим вивченням німецької мови м. Івано-Франківська (довідка № 131 від 13.10.2005 р.). Для забезпечення вірогідності результатів до участі в експерименті було залучено 632 учні 5-8 класів (317 – учні експериментальних класів, 315 – контрольних), 48 батьків учнів, 56 учителів зарубіжної літератури.

Дослідження проводилося протягом 1999-2006 років і охоплювало такі етапи науково-педагогічного пошуку:

Перший етап (1999-2000 рр.) – визначення об'єкту, предмета, мети і завдань, гіпотези дослідження; теоретичний аналіз стану досліджуваної проблеми; здійснення інформаційного пошуку способів виявлення творчої активності й підвищення ефективності викладання зарубіжної літератури в сучасних умовах психологізації навчально-виховного процесу; проведення констатувального зрізу, аналіз його результатів.

Другий етап (2000-2005 рр.) – здійснення розробки та обґрунтування методичної системи навчально-творчих завдань, спрямованої на підвищення ефективності вивчення зарубіжної літератури і розвитку творчого потенціалу учнів 5-8 класів загальноосвітніх навчальних закладів; проведення формувального експерименту, визначення якісних критеріїв, показників і параметрів дослідно-експериментального навчання, аналіз ефективності запропонованої методики, систематизація й обробка результатів.

Третій етап (2005-2006 рр.) – узагальнення оброблених кількісно-якісних даних, їх осмислення та обговорення, вироблення рекомендацій, формулювання загальних висновків і перспектив вивчення проблеми.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- вперше у методиці навчання зарубіжної літератури цілісно вивчено проблему застосування творчих завдань;
- обґрунтовано сутність і характер творчої навчальної діяльності учнів середніх класів, зміст і структуру творчих завдань з літератури, спрямованих на підвищення ефективності навчально-виховного процесу;
- розроблено систему навчально-творчих завдань із зарубіжної літератури;
- подано класифікацію типів, видів і форм творчих завдань у процесі вивчення предмета учнями середніх класів;
- створено та експериментально апробовано методику використання навчально-творчих завдань на різних етапах вивчення літературного твору в процесі вивчення зарубіжної літератури в 5-8 класах.

Практичне значення результатів дослідження визначається:

- створенням і впровадженням апробованої методики у практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів України;
- застосуванням основних положень дисертаційної роботи для подальших досліджень проблеми організації навчально-творчої діяльності учнів у методичній науці;
- використанням матеріалів дослідження для розробки методичного супроводу навчальних програм, підручників, навчально-методичних посібників;
- використанням матеріалів дослідження у курсі "Методика викладання літератури" вищих навчальних закладів.

Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечується методологічною і теоретичною обґрунтованістю вихідних теоретичних положень; організацією педагогічного експерименту із застосуванням творчих завдань у 5-8 класах загальноосвітніх навчальних закладів; кількісним і якісним аналізом експериментальних даних із використанням методів статистичної обробки.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалися у таких формах: опублікування статей і методичних розробок навчальних занять у фаховій педагогічній пресі, читання лекцій під час курсів підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури, виголошення доповідей на науково-практичних конференціях і семінарах з проблеми організації творчої діяльності учнів 5-8 класів засобами системного використання творчих завдань, написання методичних рекомендацій до I розділу та укладання зразків творчих завдань до II розділу навчально-методичного посібника "Збірник завдань із зарубіжної літератури. 5-11 класи" для учнів і вчителів. Результати дисертаційної роботи обговорювалися і знайшли схвалення на *міжнародних науково-практичних конференціях*: "Феномен В.Г.Короленка: погляд із III тисячоліття" (2003 р., м. Полтава), "Літературний дискурс: генезис, рецепція, інтерпретація (літературознавчий, культурологічний і методичний аспекти)" (2003 р., м. Київ), "Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в Украине" (2003 р., м. Київ), "Творчість та освіта у вимірах XXI століття" (2005 р., м. Київ); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: "Гуманітарна освіта в Україні: проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів" (2002 р., м. Львів); "Теоретико-методологічні і методичні засади професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника" (2005 р., м. Глухів); засіданнях кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ ім. М.П. Драгоманова; *науково-практичній конференції* Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів "Науково-методичні аспекти професійного зростання педагогічних кадрів у системі післядипломної освіти" (2003 р., м. Біла Церква) і обласних *семінарах* для працівників освіти, на курсах підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури.

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 14 наукових працях, з них – 7

статей і методичних розробок навчальних занять – у фахових часописах, 6 публікацій (статті й тези доповідей) у наукових збірниках конференцій, педагогічних виданнях, 1 посібник. Серед публікацій 2 – у співавторстві.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (227 джерел) і додатків (48 сторінок). Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, з них основного змісту – 184 сторінки. У тексті – 6 схем, 11 таблиць, 2 діаграми.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи дослідження, сформульовано гіпотезу, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відображено вірогідність одержаних результатів.

У **першому розділі** – *"Науково-теоретичні основи і практика використання творчих завдань у процесі вивчення літератури учнями середніх класів"* – висвітлено теоретико-методологічні передумови дослідження, розкрито основні напрями дослідження навчальної творчості у філософії, психолого-педагогічній науці, дидактиці, методиці викладання літератури, виявлено реальний стан використання творчих завдань у процесі вивчення зарубіжної літератури учнями 5-8 класів.

Аналіз наукових праць дав змогу виокремити найважливіші аспекти досліджуваної проблеми: з'ясувати зміст і особливості навчальної творчої діяльності у процесі навчання, роль і функції навчально-творчих завдань з літератури у контексті модернізації загальної середньої освіти в Україні.

Для успішної реалізації поставлених у дослідженні мети і, відповідно, завдань було проаналізовано низку праць, які висвітлюють історико-філософський аспект творчої діяльності (А.Чанишев, І.Касавін, Г.Батищев, В.Сагатовський, В.Швирєв, І.Бичко, Н.Гінділіс, М.Горлач, О.Замалєєв, В.Зоц, В.Кондзьолка, Б.Новіков та інші). Виявлено, що серед найактуальніших проблем, пов'язаних з творчою навчальною діяльністю, у сучасній філософії визнано такі: розвиток уяви й фантазії як основних властивостей розуму з метою створення передумов для творчого відображення дійсності; розвиток загальних і спеціальних творчих здібностей; пошук оптимальних форм і методів навчання, що забезпечать творчий характер зазначеного процесу, активну позицію індивіда в ньому.

На основі аналізу праць І.Лернера, В.Андрєєва, О.Корсакової, В.Рибалки, В.Паламарчук та інших у дисертаційному дослідженні поняття *"навчально-творча діяльність"* розглядається як навчальна діяльність вищого рівня, спрямована на вирішення творчих ситуацій, орієнтована на пріоритетність використання самоуправління особистості, результати якої матимуть суб'єктивну новизну, значимість для розвитку насамперед самої особистості, її здібностей. З огляду на те, що *творчими здібностями* є синтез властивостей та індивідуальних особливостей особистості, які

характеризують діяльність, виявляються в ній і забезпечують її результативність, під час вивчення зарубіжної літератури учнями 5-8 класів зверталася увага на основні чинники ефективної організації навчально-творчої діяльності. Серед умов, що визначають характер цього процесу, визначено позитивний психологічний мікроклімат у колективі, сформованість уваги, гармонізацію образно-емоційної та інтелектуальної сфер діяльності, створення проблемних і творчих ситуацій, диференційований підхід до навчання, системність використання творчих завдань, розвиток самоорганізаційних здібностей учня.

На підставі аналізу низки психолого-педагогічних досліджень (Г.Костюк, О.Краковський, О.Скрипченко, О.Никифорова, Л.Жабицька, І.Булах, О.Венгер, В.Ронзін, О.Соловйова та інші) дійшли висновків про те, що підлітковий вік є сенситивним для розвитку інтелектуально-творчих здібностей особистості, тому в умовах естетично збагаченого навчального середовища ефективність використання творчих завдань є високою. Зважаючи на це, в організації навчання враховувалися такі характерні психологічні риси особистості підлітка: емоційна нестабільність і невпевненість у своїх силах через незначний життєвий досвід; необхідність особистісного спілкування з метою самопізнання, зіставлення себе з іншими як чинник саморозвитку особистості підлітка; інтенсивність розвитку естетичних почуттів, джерелами яких є мистецтво; вплив засобів масової комунікації, оскільки підлітковий вік – період накопичення життєвого досвіду; розвиток вольових якостей (ініціативності, рішучості, витримки), здатності до саморегуляції тощо.

На основі дослідження праць Г.Балла, А.Умана, І.Лернера, В.Паламарчук, Л.Момот, А.Хуторського та інших *творчі завдання* визначаємо як різноманітні за змістом, формами та обсягом види самостійної навчальної роботи, що виконуються під керівництвом учителя і передбачають використання учнями знань і вмінь у нових ситуаціях. У процесі виконання зазначеної роботи відбувається набуття досвіду творчої діяльності та особистісний розвиток школяра. З огляду на те, що навчальні завдання мають єдину внутрішню структуру (невідоме, яке необхідно знайти; спосіб вирішення завдання чи знаходження невідомого; даність, вихідна теза для пошуку), проте різні способи її виявлення в навчальній діяльності, серед творчих розрізняємо практичні вправи (т.з. "спонування до дії"), запитання, творчі роботи, пізнавальні завдання ситуативного характеру (т.з. "ситуативні завдання").

На підставі аналізу дидактичних досліджень В.Андрєєва, А.Умана, Ю.Львової, Л.Момот, Л.Шелестової дійшли висновку, що серед критеріїв ефективності системи творчих завдань є: повнота та адекватність втілення мети і змісту освіти; розвивальний характер завдань за принципом поступового їх ускладнення; компактність, оптимальність і простота структурної моделі системного використання різнотипних завдань; урахування психолого-педагогічних особливостей розвитку школяра; спрямованість на виявлення основних творчих умінь (бачити проблему і виокремлювати її; формулювати й планувати її вирішення; створювати алгоритм власної

пізнавальної діяльності; робити самостійні висновки, аргументуючи їх; зіставляти різні позиції).

Аналіз методичної спадщини, класичних праць з методики викладання літератури доводить, що окремі шляхи дослідження специфічних завдань для розвитку творчих умінь було запропоновано ще за часів зародження вітчизняної педагогічної думки та існування національних братських шкіл XVI-XVII століття. Творча діяльність учнів педагогами-словесниками і вченими минулих століть визнавалася важливим компонентом загальної системи викладання літератури, проте зміст терміна "творчість" не був чітко визначеним у їхніх працях, не розробленим також залишилося питання оптимального співвідношення репродуктивних і творчих вправ.

У період 60-70-тих років XX століття вченими-методистами (М.Рибникова, В.Голубков, Г.Гуковський, Т.Бугайко і Ф.Бугайко та інші) розроблялися питання ефективних способів викладання літератури з метою активізації діяльності й розвитку самостійності учнів, хоча проблемі дослідження творчих завдань як конкретних форм утілення продуктивної учнівської діяльності не було приділено уваги.

На основі праць Л.Айзермана, С.Громцевої, В.Маранцмана, Л.Мірошниченко, О.Карсалової, О.Куцевол, О.Ядровської та інших установлено, що активне сприйняття та інтерпретація творів художньої літератури може відбуватися лише в умовах творчої природи уроку літератури, реалізація якої забезпечується пріоритетністю взаємодоповнювального застосування методів евристичної бесіди, творчого читання, дослідницького і репродуктивно-творчого, різноманітних видів і форм пізнавальної активності школярів, що гармонізують інтелектуальну й практичну сфери навчальної діяльності.

У результаті узагальнення сучасного методичного доробку (дослідження С.Дітькової, О.Ядровської, Ж.Клименко, А.Вітченка, Ю.Дишлюк, С.Мірошник, О.Ісаєвої, А.Мельник та інших) виявлено вагому роль продуктивних видів діяльності під час вивчення літератури, які стимулюють пізнавальну активність учнів, удосконалюють їхнє художнє сприйняття твору, сприяють розвитку художніх здібностей, критичного мислення і мовлення. Серед творчих завдань широко описано проблемні й евристичні запитання, практичні вправи на розвиток уяви та асоціативного мислення, різні за жанрами творчі роботи. Визнано, що організація навчально-творчої діяльності учнів з літератури характеризується гармонійним поєднанням логічних і евристичних процедур, тому потребує:

- розвитку асоціативного мислення, художньо-образних уявлень учнів, урахування їхнього життєвого і навчального досвіду як важливих чинників розвитку творчої активності, дивергентного мислення й зв'язного мовлення;

- формування критичного мислення і здатності школярів вивчати світову літературу в її взаємозв'язку з національною;

– художньо-творчого і комунікативного розвитку учнів з урахуванням естетичної й діалогічної природи уроку літератури;

– реалізації основних напрямів творчого самозростання учнів у процесі читання і засобів педагогічного керування читацькою діяльністю.

Однак навчально-творчу діяльність учнів описано здебільшого через методи, прийоми і види навчальної діяльності. Поняття "творче завдання", його структурні компоненти і особливості виявлення не були предметом спеціальних досліджень.

З метою аналізу реального стану досліджуваної проблеми у шкільній практиці вивчення зарубіжної літератури було проведено констатувальний зріз. У результаті його проведення з'ясовано, що більшість учителів усвідомлює актуальність практичного впровадження і систематизації творчих завдань із літератури. Проте цьому перешкоджає недостатня розробленість проблеми у методиці викладання зарубіжної літератури, відсутність цілісного уявлення про творче завдання у навчальній і навчально-методичній літературі. Проведене анкетування серед учнів 5-8 класів дало змогу виявити, що школярі зацікавлені у вирішенні навчально-творчих завдань, бажають працювати в атмосфері пошуку, дослідження, творчої співпраці. Разом із тим процес вивчення зарубіжної літератури перевантажено репродуктивними видами діяльності, відсутністю цілеспрямованої роботи з питань організації творчої діяльності учнів у процесі вивчення літератури.

Отже, на основі науково-теоретичного аналізу основ досліджуваної проблеми, а також вивчення та узагальнення практики викладання шкільного курсу зарубіжної літератури доведено, що існує потреба у створенні системи навчально-творчих завдань із зарубіжної літератури, яка сприятиме вдосконаленню творчих умінь і розвитку загальних творчих здібностей школярів 5-8 класів.

У **другому розділі** – *"Експериментальна система творчих завдань у процесі вивчення зарубіжної літератури в 5-8 класах"* – подано теоретичне обґрунтування системи творчих завдань у процесі вивчення предмета, їх різновидів і етапів навчально-творчої діяльності, розглянуто проблему цілісного підходу до розвитку інтелектуально-творчих здібностей учнів у навчанні, запропоновано ефективні засоби впровадження експериментальної системи в шкільну практику.

У ході дослідження було встановлено, що навчально-творча діяльність – це багатофункціональне утворення, основною структурною одиницею якого є творче завдання, а ключовою фігурою навчального процесу – учень. Виявлено, що взаємопов'язані творчі завдання, які використовуються цілеспрямовано і системно, утворюють нову якість – методичну систему творчих завдань. Її структурні компоненти (*концептуальний* – комплексна мета, підрядні й субпідрядні зв'язки, прогнозування результатів; *змістовий* – основний і допоміжний навчальний матеріал, теоретико-літературні відомості, передбачені програмами з предмета; *процесуальний* –

етапи вивчення художнього твору) спрямовані на підвищення ефективності вивчення зарубіжної літератури, вдосконалення літературної освіти і розвиток творчої особистості школяра.

Під час розроблення теоретичних основ методичної системи було окреслено відповідні психолого-педагогічні умови її практичної реалізації. Взаємозв'язаними компонентами зазначених умов визначаємо такі:

- *мотиваційний* (стимулювання творчої активності учня);
- *пізнавальний* (створення проблемних і творчих ситуацій);
- *інтелектуально-емоційний* (гармонізація образно-емоційної та інтелектуальної сфер діяльності школярів з метою розвитку продуктивної уяви й мислення);
- *прогностичний* (передбачення і планування можливих результатів творчої діяльності);
- *дидактичний* (послідовна і систематична реалізація системи навчально-творчих завдань, варіативність методів, прийомів, видів і форм навчальної діяльності, застосування інноваційних технологій навчання);
- *діяльнісний* (створення умов для розвитку самоорганізаційних і комунікативних умінь школярів);
- *віковий* (урахування особливостей психічного розвитку, сприйняття художнього твору учнями молодшого і старшого підліткового віку).

Вихідним теоретичним положенням дослідження стало твердження про *систему творчих завдань у процесі вивчення зарубіжної літератури учнями 5-8 класів* як сукупність зазначених одиниць, пов'язаних між собою зв'язками підрядності та субпідрядності, що використовуються на різних етапах вивчення літературного твору. Ця структура є цілісною (з новими інтегративними якостями), за характером зв'язків – закритою (стабільною), проте динамічною, змінною у часі під впливом освітнього середовища.

Мета такої системи полягає у чіткому визначенні освітнього завдання, пріоритетних методів, прийомів, видів і форм навчальної діяльності, що сприяють розвитку інтелектуально-творчих здібностей школярів, творчому ставленню до літератури й процесу навчання, і забезпечують самореалізацію особистості учня.

Таким чином, зазначена структура виконує наступні функції:

- *мотиваційну* (сприяє активізації пізнавальної навчальної діяльності учнів, формуванню мотивації навчання);
- *когнітивно-діагностичну* (забезпечує засвоєння літературних знань і визначає компетентнісний рівень формування читацьких умінь у процесі навчання);
- *діялісну* (сприяє засвоєнню знань, умінь і навичок, засобів творення оригінального продукту в процесі спілкування та у практичній діяльності);

- *проектувальну* (визначає орієнтовні результати творчої діяльності учнів);
- *розвивальну* (сприяє процесу особистісного зростання школярів);
- *виховну* (сприяє реалізації виховної функції літератури, мистецтва, забезпечує формування соціально-культурних компетенцій).

На основі розроблення теоретичних основ і створення системи творчих завдань із зарубіжної літератури виокремлено такі їх типи: актуалізувальний, формувальний, констатувальний. Так, *завдання актуалізувального типу* запропоновано для використання на етапах підготовки до сприйняття і безпосереднього читання тексту твору з метою активізації мотиваційних резервів учня, розвитку творчої уяви і фантазії, образного та асоціативного мислення. *Завдання формувального типу* використовувалися на етапах підготовки до аналізу та самого його аналізу. Метою їх упровадження стало поглиблення читацького сприйняття художнього твору, розвиток логічного мислення, набуття практичних навичок використання теоретико-літературних понять у процесі роботи з текстом твору. Останні з визначених типів завдань запропоновано для використання на підсумкових етапах роботи з літературними творами для узагальнення та систематизації вивченого. Їх важлива роль полягала у виявленні рівня сформованості вмінь творчої діяльності учнів у процесі вивчення навчальної теми (рис.1). У такий спосіб реалізовано програму цілісного охоплення учнів середніх класів творчою діяльністю на різних етапах вивчення літературного твору.

Також у цьому розділі висвітлено зміст і результати формувального експерименту, підбито підсумки дослідного навчання. У ході педагогічного спостереження, анкетування, інтерв'ювання, проведення контрольних зрізів було перевірено доцільність відбору теоретичних відомостей, що стали підґрунтям розробленої системи, виявлено практичні умови її впровадження у шкільну практику вивчення зарубіжної літератури учнями середніх класів.

Формувальний експеримент складався з трьох етапів: *підготовчого*, у процесі якого планувалося та організовувалося експериментальне навчання; *основного*, коли здійснювалася перевірка гіпотези дослідження, проходила апробацію запропонована методика; *підсумкового*, у ході якого відбувалася контрольна перевірка результатів проведеного емпіричного дослідження, аналізувалися кількісно-якісні результати експерименту.

На *першому* етапі проведено комплексну підготовчу роботу для реалізації мети і завдань формувального експерименту. Методичне забезпечення емпіричного дослідження передбачало використання таких матеріалів:

- експериментальна програма системного використання творчих завдань на уроках зарубіжної літератури в 5-8 класах;
- критерії оцінювання якості інтелектуально-творчого зростання учнів у навчанні;

- критерії рівня творчості учнівських усних і письмових робіт;
- методичні рекомендації для вчителів зарубіжної літератури щодо організації творчої діяльності учнів, запропоновані у вигляді зразків авторської розробки окремих навчальних тем і коментарів до них;
- навчально-методичний посібник для вчителів і учнів, у якому представлено різноманітні зразки розроблених і тематично упорядкованих творчих завдань із зарубіжної літератури;
- система контрольних завдань з метою перевірки ефективності й результативності розробленої методичної програми.

Основний етап формувального експерименту передбачав апробування запропонованої методики з метою перевірки гіпотези дослідження і коригування, за потребою, її положень. Так, у ході дослідження здійснювалася перевірка ефективності впливу розробленої системи та її методичного забезпечення на комплексний розвиток інтелектуально-творчих здібностей учнів у процесі вивчення предмета.

У контексті програми експерименту цілеспрямовано використовувалися всі види творчих завдань методичної системи, перевага надавалась *асоціативним* завданням з метою виявлення здатності школярів уявляти, мислити художніми образами; *евристичним* і *прогностичним* – на з'ясування рівня асоціативності й гіпотетичності мислення, здатності до емпатії; *проблемним* і *конструктивно-творчим* – для виявлення здібностей до самоорганізації, виконання нешаблонних дій, уміння зіставляти, критично оцінювати тощо.

Експериментальне навчання показало, що існує різниця між рівнями розвитку різних компонентів інтелектуально-творчих здібностей в учнів 5 класів (здатності до евристичного пошуку, гіпотетичності й дивергентності мислення та умінням мислити художніми образами, уявляти й фантазувати тощо). Інтервал даних у цих класах складає 5-21% високої якості й 28-54% достатньої. Результати аналізу одержаних даних про впровадження експериментальної програми доводять ефективність виконання поставлених завдань дослідження: якісні показники комплексного розвитку інтелектуально-творчих здібностей в учнів 5-8 класів помітно зросли. В учнів 8 класів інтервал показників високої якості виконання зазначених завдань складає 14-24,3%, достатньої – 42-58,9%. На основі здобутих даних зроблено висновки, що впровадження методичної системи творчих завдань гармонізує процес інтелектуально-творчого розвитку особистості учня.

Одним із важливих гіпотетичних положень, що перевірялися у ході експерименту, стала теза про підвищення ефективності вивчення предмета за умов системного використання різнотипних творчих завдань на уроках зарубіжної літератури. З метою перевірки істинності цього положення, виявлення рівня сформованості творчих умінь учнів у роботі з літературним твором, їхньої загальної літературної підготовки в експериментальних і контрольних класах проводилися діагностичні зрізи.

Результати виконання контрольних робіт аналізувалися відповідно до розроблених критеріїв творчості й оцінювалися за 12-бальною системою.

Представимо результати зіставлення отриманих даних у 6 і 8 класах: за підсумками вивчення навчальної теми "Байки" у 6 класі, "Література ХХ століття" – у 8 класі. Так, результати контрольних зрізів у 6 класі аналізувалися за такими **критеріями**:

- наявність яскравих асоціацій особистісного характеру на основі читацького досвіду;
- логічна послідовність висловлювань, увага до яскравих деталей, стилістична відповідність (відгук, характеристика, переказ від імені літературного героя тощо);
- притаманність характеру зіставлень, порівнянь зв'язним висловлюванням;
- оригінальність формулювання і вирішення проблеми, ідеї, гіпотези.

Для учнів 8 класу було визначено наступні якісні **критерії**:

- залучення асоціативних образів уявного, життєвого чи історико-культурного характеру;
- логічне, структурне, чітке та аргументоване висунення тез;
- оригінальне доведення власної позиції;
- здатність до узагальнення, абстрагування ідей, множинність варіантів подальшого дослідження питання.

Відповідно до описаних критеріїв було визначено рівні сформованості творчих умінь школярів:

- "*високий*" (12-10 б.) – ознаки спостерігаються повною мірою;
- "*достатній*" (9-7 б.) – робота у цілому характеризується як творча, проте спостерігаються окремі незначні недоліки;
- "*середній*" (6-4 б.) – поверховий характер виконання роботи, загальноприйняті висновки й стандартні думки;
- "*низький*" (3-1 б.) – епізодична творчість, яка виявляється хаотично або взагалі відсутня.

Учням контрольних і експериментальних класів було запропоновано творчі завдання усного і письмового характеру: евристичні й проблемні завдання у контексті дискусії на основі застосування прийомів асоціювання, прогнозування, евристичного пошуку; комбіновані тести; теми для складання розгорнутого висловлювання, написання твору-відгуку, -зіставлення, -критичної оцінки тощо. При цьому виявлялися вміння поетапної підготовки учнями самостійного висловлювання чи творчої роботи, їх презентації.

Результати виконання усних і письмових зрізових завдань аналізувалися окремо. Обчислення даних про виконання усних контрольних завдань (2 завдання) відбувалося за формулою: $P^1 = (Z^1 + Z^2) : n$, де P^1 – сумарний результат їх виконання, Z^1 і Z^2 – результат виконання окремих завдань, n – їх кількість. Зібрані матеріали було оброблено та узагальнено (таблиця 1).

Порівняльний аналіз результатів виконання контрольних зрізів

Етапи контролю		I зріз (кільк./%) (у кінці навчального року в 6 класі)				II зріз (кільк./%) (у кінці навчального року у 8 класі)			
Форма виконання		Усно		Письмово		Усно		Письмово	
Класи		ЕК	КК	ЕК	КК	ЕК	КК	ЕК	КК
Рівні навчальних досягнень	В	48 /15,1	36 /11,4	43 /13,6	28 /8,8	57/18	41 /13	49 /15,4	30 /9,5
	Д	138/43,5	127/40,3	133 /42	121 /38,4	156/49,2	130/ 41,3	149 / 47	129 /41
	С	96 / 30,3	101/32,1	99 /31,2	103/32,8	87 / 27,5	99/31,4	82/25,9	105/33,3
	Н	35 / 11,1	51 / 16,2	42 /13,2	63 / 20	17 / 5,3	45 / 14,3	37 / 11,7	51/16,2

ЕК – експериментальні класи, КК – контрольні класи

В – високий рівень, Д – достатній рівень, С – середній рівень, Н – низький рівень

Дані, здобуті у ході дослідного навчання, засвідчили високу ефективність педагогічного експерименту і підтвердили вірогідність висунутої гіпотези. Їх узагальнення підтвердило, що реалізація авторської програми сприяла підвищенню загальної літературної підготовки школярів експериментальних класів, які на значно вищому рівні оволоділи навчальним матеріалом і навичками інтерпретації літературного твору, сформувавши здатність оригінально і самостійно розв'язувати навчальні завдання, добирати аргументи для підтвердження власних міркувань.

Цілеспрямоване використання системи творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури учнів 5-8 класів сприяло зростанню в них рівня сформованості творчих умінь: протягом формувального експерименту в учнів експериментальних класів він зріс на 17,2%.

Якісні показники виконання всіх завдань під час формувального експерименту представлено у діаграмі (рис. 2).

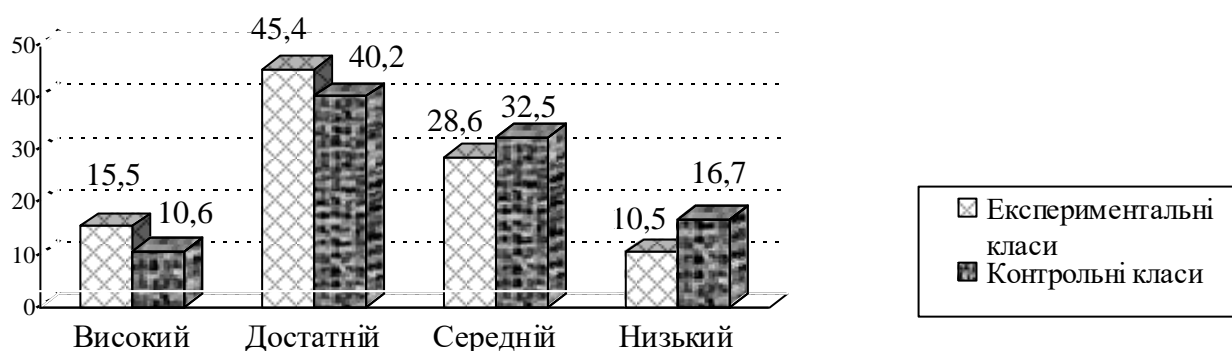

Рис. 2. Діаграма рівнів сформованості вмінь і навичок творчої діяльності в учнів 5-8 класів (у %)

У цілому якісний показник сформованості творчих умінь і навичок в учнів експериментальних класів склав 60,9%, що на 10,1% більше від зазначених показників у контрольних класах. Проведений аналіз контрольних робіт учнів експериментальних класів свідчить, що в ході дослідження школярі одержали ґрунтовні знання з літератури і сформували вміння творчо вчитися, оволоділи необхідними творчими вміннями і навичками.

ВИСНОВКИ

У висновках підбито підсумки дослідження, основними з яких є такі:

1. Системою навчально-творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури учнів 5-8 класів вважаємо сукупність творчих завдань, пов'язаних між собою зв'язками підрядності та субпідрядності, які використовуються на різних етапах вивчення літературного твору. Характерними властивостями експериментальної системи є її цілісність, стабільність, водночас, – і динамічність.

2. Експериментальна перевірка висловленої гіпотези підтвердила її вірогідність, адже ефективність вивчення предмета зростає за умов: системного, практично-творчого і комплексно-розвивального характеру навчання; цілеспрямованого впровадження різнотипних творчих завдань на різних етапах вивчення літературного твору; створення сприятливої для продуктивної діяльності атмосфери творчої співпраці вчителя та учня.

3. Важливим в організації творчого навчання зарубіжної літератури у 5-8 класах на всіх етапах вивчення літературного твору є застосування методів евристичної бесіди, творчого читання, дослідницького, репродуктивно-творчого, реалізація яких передбачає взаємодію домінуючих методичних прийомів і видів навчальної діяльності.

4. Системне використання творчих завдань актуалізувального, формувального і констатувального типу в процесі навчання зарубіжної літератури учнів середніх класів активізує пізнавальну мотивацію, розвиває творчу уяву і фантазію, образне та асоціативне мислення школярів; поглиблює читацьке сприйняття художнього твору, розвиває логічне мислення, сприяє набуттю навичок використання теоретико-літературних понять у процесі роботи з текстом твору; сприяє виявленню рівня сформованості навичок творчої діяльності учнів у процесі вивчення навчальної теми.

5. Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчують, що розроблена методична система навчальних творчих завдань із зарубіжної літератури для учнів 5-8 класів забезпечує комплексний розвиток інтелектуально-творчих здібностей школярів і значне підвищення рівня сформованості умінь і навичок інтерпретації літературного твору.

Узагальнення висновків дає підстави визнати, що поставлені в дисертаційному дослідженні завдання розв'язано, вірогідність гіпотези експериментально доведено, мету дослідження досягнуто.

Проведене дослідження не вичерпує всіх можливостей ефективної організації навчально-творчої діяльності, тому не претендує на повне і всебічне розв'язання проблеми. До подальших напрямів її дослідження вважаємо за доцільне віднести такі: створення системи творчих завдань з метою розвитку літературно-художніх здібностей старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури; підготовка майбутніх учителів-словесників з основ формування і розвитку творчої навчальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів; керування педагогічною і дослідницькою діяльністю вчителя зарубіжної літератури в аспекті компетентнісного розвитку школярів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Дем'яненко О.О. Тестові завдання та їх використання на уроках // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2002. – № 10. – С. 54-55.
2. Дем'яненко О.О., Химера Н.В. Збірник завдань із зарубіжної літератури. 5-11 класи: Посібник для вчителя. – Біла Церква: Видавець Надтока О.Ф. – 2002. – 96 с.
3. Дем'яненко О.О., Химера Н.В. Перед останнім дзвоником (з практики проведення завершальних уроків зарубіжної літератури, 5-11 класи) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 4. – С. 18-22.
4. Дем'яненко О.О. Філософські та психолого-дидактичні передумови системного використання творчих завдань під час вивчення зарубіжної літератури в школі // Світло. – 2003. – № 1. – С. 18-21.
5. Дем'яненко О.О. Теоретико-літературні поняття на уроках зарубіжної літератури в старших класах. Учити їх напам'ять чи вчитися застосовувати? // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 10. – С. 12-14.
6. Дем'яненко О.О. Роль асоціативних і прогностичних завдань у створенні атмосфери творчої співпраці вчителя і учня на уроках зарубіжної літератури в середніх класах // Літературний дискурс: генезис, рецепція, інтерпретація (літературознавчий, культурологічний і методичний аспекти): Збірка матеріалів міжнародної конференції. – К., 2003. – С. 233-237.
7. Дем'яненко О.О. Теоретико-літературні поняття у 5-8 класах найдоцільніше вивчати у процесі виконання творчих завдань // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 3. – С. 7-12.
8. Дем'яненко О.О. Творча палітра методичних прийомів використання біографічного матеріалу (на прикладі вивчення життя і творчості В.Г.Короленка) // Феномен В.Г.Короленка: погляд із III тисячоліття. Збірник наукових праць. – Полтава: ПДПУ, 2004. – С. 178-182.
9. Дем'яненко О.О. Дбаючи про інтелектуально-творчий розвиток учнів. (Програма системного використання творчих завдань під час вивчення зарубіжної літератури (5-8 класи) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 9. – С. 14-19.

10. Дем'яненко О.О. Творча діяльність учнів середніх класів як засіб підвищення ефективності вивчення літератури // Зарубіжна література. – 2005. – № 4. – С. 32-34.

11. Дем'яненко О.О. Особливості організації творчої діяльності учнів середньої ланки загальноосвітніх навчальних закладів на заняттях літератури // Творчість та освіта у вимірах ХХІ століття: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2005 р., м. Київ) / Уклад.: Б.В.Новіков, І.І.Федорова. – К.: ІВЦ "Видавництво "Екмо", 2005. – С. 234-235.

12. Дем'яненко О.О. Спецкурс: „Крилаті вислови та їх літературні першоджерела” (Пояснювальна записка до нього та структурна модель) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 10. – С. 16-18.

13. Дем'яненко О.О. Способи наочного узагальнення результатів творчої діяльності учнів 5-8 класів на уроках зарубіжної літератури // Зарубіжна література. – 2006. – № 2. – С. 14-16.

14. Дем'яненко О.О. Історико-філософський аспект дослідження проблеми навчальної творчості // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 7. – Глухів: ГДПУ, 2006. – С. 135-139.

Дем'яненко О.О. Система творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури учнів 5-8 класів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02. – теорія і методика навчання (зарубіжна література). – Інститут педагогіки АПН України, Київ, 2007.

У дослідженні запропоновано теоретично обґрунтовану та експериментально перевірену систему навчально-творчих завдань із зарубіжної літератури для учнів 5-8 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Розглянуто можливості використання описаних навчальних одиниць на різних етапах вивчення літературного твору, запропоновано систему типів, видів і форм навчально-творчих завдань, яка ґрунтується на ідеї комплексного розвитку інтелектуально-творчих здібностей школярів молодшого і старшого підліткового віку.

Обґрунтовано доцільність системного використання інноваційних технологій, різноманітних прийомів, видів і форм навчально-творчої діяльності учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури.

Експериментально доведено, що запропонована модель системного використання навчально-творчих завдань підвищує продуктивність літературної освіти учнів середньої ланки, інтенсифікує процес інтелектуально-творчого розвитку особистості школяра, сприяє розвитку творчих умінь у процесі самостійної роботи з літературним твором.

Ключові слова: зарубіжна література, навчально-творча діяльність, інтелектуально-творчі здібності, творчі вміння, творче завдання, система творчих завдань.

Демьяненко Е.А. Система творческих заданий в процессе изучения зарубежной

литературы учащимися 5-8 классов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02. – теория и методика обучения (зарубежная литература). – Институт педагогики АПН Украины, Киев, 2007.

Работа посвящена теоретико-экспериментальному исследованию системы творческих заданий, способствующей повышению эффективности изучения зарубежной литературы учащимися 5-8 классов общеобразовательных учебных заведений.

В диссертации проанализированы отечественные и зарубежные философские, психолого-педагогические, дидактические и методические источники применительно к исследуемой проблеме; уточнена и конкретизирована сущность понятия "учебно-творческая деятельность"; научно обоснована и разработана система учебно-творческих заданий по литературе, способствующая повышению эффективности изучения предмета; раскрыта сущность понятий "интеллектуально-творческие способности", "творческие умения", "творческое задание".

В работе теоретически обоснованы и раскрыты оптимальные способы организации творческой деятельности учащихся на уроках зарубежной литературы в 5-8 классах. Сущность экспериментальной методики состоит в целенаправленном использовании различных творческих заданий, способствующих развитию интеллектуально-творческих способностей учащихся, на всех этапах изучения художественного произведения.

Описана классификация типов, видов и форм реализации творческих заданий по литературе, основанная на идее комплексного развития творческих способностей учащихся подросткового возраста; разработана программа системного использования разнотипных творческих заданий на уроках зарубежной литературы в 5-8 классах.

В многофункциональной структуре творческих заданий выделены концептуальный, процессуальный и содержательный ее компоненты. Комплексная идея системного использования предложенных творческих заданий предполагает описание функций, психолого-педагогических условий, принципов, взаимосвязей, приоритетных методов, приемов и форм работы с художественным произведением, а также прогнозируемых результатов творческой учебной деятельности. Формирование творческих умений у учащихся на уроках зарубежной литературы предполагает обращение ко всем продуктивным методам обучения. Приоритетное место в разработанной методической системе занимают эвристические и проблемные задания на основе использования приемов ассоциирования, прогнозирования, эвристического поиска; комплексные тесты; темы для создания оригинальных высказываний, написания творческих работ сопоставительного и исследовательского характера, их презентация.

Апробированная методика подтверждает, что эффективность изучения предмета учащимися средних классов общеобразовательной школы повышается вследствие системного,

практически-творческого и комплексно-развивающего характера процесса обучения. Результаты проведенного экспериментального исследования свидетельствуют о том, что предложенная автором система заданий способствует формированию и развитию ассоциативности мышления, фантазии, художественно-образных представлений, творческой активности, критического мышления, самоорганизации, коммуникативных способностей школьников данного возраста.

Установлено, что для организации творческой деятельности учащихся на уроках зарубежной литературы важным является целеполагающее использование разнотипных творческих заданий, реализация ситуации свободного выбора заданий с учетом интересов учащегося, его образовательных возможностей, а также создание благоприятной для творческой деятельности атмосферы сотрудничества субъектов творчества.

Представленные в диссертационной работе модель, программа, примеры системного использования учебно-творческих заданий по зарубежной литературе в 5-8 классах могут стать научной базой для дальнейшего изучения специфики учебно-творческой деятельности и совершенствования процесса преподавания зарубежной литературы в школе.

Ключевые слова: зарубежная литература, учебно-творческая деятельность, интеллектуально-творческие способности, творческие умения, творческое задание, система творческих заданий.

Demyanenko O.O. The system of creative educational tasks in the process of foreign literature study of 5-8 grades pupils. – Manuscript.

The dissertation on gaining a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.02. – Theory and methods of study (foreign literature). – Institute of Pedagogies of Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2007.

The research proposed the theoretically valid and experimentally approved system of the creative educational tasks for 5-8 grades pupils during foreign literature learning. It was examined the possibility of their using on the different steps of the literary text learning. Also it was proposed the system of different types of the tasks, which is based on the idea of the whole development of creative abilities of the pupils during youth age period.

The dissertation theoretically and practically substantiated the advisability of systematic using in the educational process of foreign literature study innovative technologies, different ways of creative activity of the pupils.

It was experimentally proved that the proposed by the author model of systematic using of the creative educational tasks in the process of foreign literature study of 5-8 grades pupils essentially increases productivity of pupils' literary education, intensifies the process of intellectual-creative development, helps to develop the pupils' creative skills of independent work with the literary text.

Key words: Foreign literature, creative educational activity, intellectual-creative abilities, creative

educational tasks, creative skills, the system of creative educational tasks.

Підписано до друку 01.03.2007 р. Формат 60Ч90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100. Зам. 34.

“Видавництво “Науковий світ””®

Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.

м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 504.

200-87-13, 200-87-15, 8-050-525-88-77